

Πρακτικός οδηγός —

Διεθνής δικαιοδοσία και εφαρμοστέο
δίκαιο στις διεθνείς συμβάσεις
καταναλωτών

Δικαιοσύνη και
Καταναλωτές

Ημερομηνία σύνταξης: 2018

Ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο ενεργεί εξ ονόματος της Επιτροπής ευθύνεται για ενδεχόμενη χρήση των παρακάτω πληροφοριών.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018

Η περαιτέρω χρήση επιτρέπεται εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Η πολιτική περαιτέρω χρήσης εγγράφων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διέπεται από την απόφαση 2011/833/ΕΕ (ΕΕ L 330 της 14.12.2011, σ. 39).

Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλου υλικού τα οποία δεν καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας της ΕΕ πρέπει να ζητείται απευθείας η άδεια των κατόχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Photo credits:

P. 3: © iStock.com/ seb_ra

P. 6: © iStock.com/ Poike

P. 8: © iStock.com/ ipopba

P. 11: © iStock.com/ Rawpixel Ltd

Print ISBN 978-92-79-81540-9 doi:10.2838/21907 DS-04-18-306-EL-C

PDF ISBN 978-92-79-81551-5 doi:10.2838/50034 DS-04-18-306-EL-N

Πίνακας περιεχομένων

Σκοπός και νομική ισχύς του πρακτικού οδηγού	2
I. Εισαγωγή	3
II. Ζητήματα που καλύπτει ο παρών οδηγός	6
Συμβάσεις καταναλωτών που καλύπτονται από τον οδηγό ..	6
Πώς ορίζεται ο «καταναλωτής» κατά την έννοια του κανονισμού Βρυξέλλες I και του κανονισμού Ρώμη I;	6
Ποια είδη εμπορών καλύπτονται από τον παρόντα οδηγό; ...	7
III. Ποιο δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθεί διαφορές από σύμβαση καταναλωτή;	8
Όταν ο καταναλωτής είναι ο ενάγων	8
Όταν ο καταναλωτής είναι ο εναγόμενος	8
Όταν υφίσταται συμφωνία παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας	9
Καθορισμός της έδρας του εμπόρου	10
IV. Ποιο είναι το εφαρμοστέο δίκαιο στις διαφορές από σύμβαση καταναλωτή;	11
Περιορισμένη αυτονομία των μερών	11
Δίκαιο που εφαρμόζεται όταν δεν υφίσταται επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου	12
Ποιες συμβάσεις δεν καλύπτονται από το άρθρο 6 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού Ρώμη I	12
Τι καλύπτει το εφαρμοστέο δίκαιο;	13
V. Νομολογία	14
Νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης	14
Επιλεγμένη εθνική νομολογία	17
VI. Συνολικά συμπεράσματα	20

Σκοπός και νομική ισχύς του πρακτικού οδηγού

Σκοπός του πρακτικού οδηγού είναι να παράσχει μια επισκόπηση των ισχυουσών νομικών διατάξεων και της νομολογίας σχετικά με τα ζητήματα της διεθνούς δικαιοδοσίας και του εφαρμοστέου δικαίου στις διαφορές που αφορούν συμβάσεις καταναλωτών. Ο κύριος σκοπός του παρόντος οδηγού είναι να συνδράμει τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου στο έργο τους. Ο παρών οδηγός δεν έχει εξαντλητικό χαρακτήρα και δεν θίγει τη δεσμευτική ερμηνεία των νομικών πράξεων που αναφέρονται στον παρόντα οδηγό από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

I. Εισαγωγή

Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 (αναδιτύπωση)¹ (στο εξής κανονισμός «Βρυξέλλες Ι») και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 593/2008² (στο εξής κανονισμός «Ρώμη Ι») περιέχουν ειδικές διατάξεις για τον καθορισμό, αφενός, του κράτους μέλους ή των κρατών μελών του οποίου ή των οποίων τα δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί διαφορών που αφορούν συμβάσεις καταναλωτών και, αφετέρου, του εφαρμοστέου δικαίου στις εν λόγω συμβάσεις. Αυτές οι ειδικές διατάξεις παρεκκλίνουν από τις γενικές αρχές περί διεθνούς δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου, με σκοπό την προστασία των καταναλωτών ως του ασθενέστερου συμβαλλομένου. Σε γενικές γραμμές, οι εν λόγω ειδικές διατάξεις ορίζουν ότι το προστατευόμενο μέρος μπορεί να εναχθεί μόνο ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του, αλλά παρέχουν στο εν λόγω προστατευόμενο μέρος τη δυνατότητα επιλογής των δικαστηρίων με διεθνή δικαιοδοσία όταν ασκεί το ίδιο αγωγή.

¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ L 351 της 20.12.2012, σ. 1).

² Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) (ΕΕ L 177 της 4.7.2008, σ. 6).

Ωστόσο, οι συμβαλλόμενοι σε σύμβαση καταναλωτή διαθέτουν, καταρχήν, συμβατική αυτονομία όσον αφορά την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου (με την επιφύλαξη των ορίων ελάχιστης προστασίας του καταναλωτή βάσει του δικαίου της χώρας συνήθους διαμονής του) και, σε πιο περιορισμένο βαθμό, όσον αφορά την επιλογή της διεθνούς δικαιοδοσίας (βλέπε τμήματα ΙΙΙ και ΙV κατωτέρω). Αυτό σημαίνει ότι, σε περίπτωση διαφοράς, οι όροι της σύμβασης καταναλωτή αποτελούν πάντοτε το σημείο

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

εκκίνησης για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου και της διεθνούς δικαιοδοσίας.

Στις διαφορές μεταξύ καταναλωτή και εμπόρου, το βασικό συνδετικό στοιχείο που συνδέει τη διαφορά με συγκεκριμένο δικαστήριο και με συγκεκριμένο εφαρμοστέο δίκαιο είναι, σύμφωνα με τον κανονισμό Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση) και τον κανονισμό Ρώμη I, ο τόπος στον οποίο ο καταναλωτής έχει την κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του. Ο καταναλωτής έχει πρόσβαση στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει την κατοικία του και το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του εφαρμόζεται εν γένει για την επίλυση της διαφοράς.

Οι ειδικοί κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας εφαρμόζονται στις συμβάσεις πώλησης αγαθών με τμηματική καταβολή του τιμήματος, καθώς και στις συμβάσεις δανείου με σταδιακή εξόφληση ή παροχή πίστωσης με άλλη μορφή για τη χρηματοδότηση της αγοράς αγαθών. Επιπλέον, τόσο οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας όσο και οι κανόνες περί εφαρμοστέου δικαίου εφαρμόζονται όταν η σύμβαση έχει συναφθεί με πρόσωπο το οποίο ασκεί εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες στο έδαφος του κράτους μέλους κατοικίας ή συνήθους διαμονής του καταναλωτή ή κατευθύνει με οποιοδήποτε τρόπο τέτοιου είδους δραστηριότητες σ' αυτό το κράτος μέλος ή σε διάφορα κράτη, συμπεριλαμβανομένου του εν λόγω κράτους μέλους, και η σύμβαση εμπίπτει στο πεδίο των εν λόγω δραστηριοτήτων. Επομένως, η έννοια της «κατεύθυνσης δραστηριοτήτων» σε άλλη χώρα έχει μεγάλη πρακτική σημασία και έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου (βλ. τμήμα V κατωτέρω).

Χρονικό των κανονισμών Βρυξέλλες I και Ρώμη I

Ο κανονισμός Βρυξέλλες I

→ Σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Η αρχική έκδοση της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968 συμπεριλάμβανε τμήμα σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία σε υποθέσεις πωλήσεων με τμηματική καταβολή του τιμήματος και δανείων με σταδιακή εξόφληση, στο οποίο, όμως, δεν αναφερόταν ρητά ότι το εν λόγω τμήμα εφαρμόζοταν στις συμβάσεις καταναλωτών. Αρχικά, ο εν λόγω κανόνας περί δικαιοδοσίας εφαρμόζοταν μόνο στις συμβάσεις για πωλήσεις με τμηματική καταβολή του τιμήματος και δάνεια με σταδιακή εξόφληση. Για τις λοιπές συμβάσεις καταναλωτών, εφαρμόζονταν οι γενικοί κανόνες για τις συμβάσεις, βάσει των οποίων διεθνή δικαιοδοσία είχε το δικαστήριο του τόπου εκπλήρωσης της επίδικης παροχής (άρθρο 5 παράγραφος 1). Εντούτοις, το Δικαστήριο με τη νομολογία του ερμήνευσε αυτοτελώς τον εν λόγω κανόνα κατά τρόπο ώστε να συμπεριλαμβάνει τους «ιδιώτες τελικούς καταναλωτές». Η εν λόγω νομολογιακή προσέγγιση συμπεριλήφθηκε στη συνέχεια στην τροποποιημένη έκδοση της Σύμβασης των Βρυξελλών (του 1978) και, αργότερα, στον κανονισμό Βρυξέλλες I (αριθ. 44/2001/EK).

→ Η σύμβαση του 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου στη Σύμβαση των Βρυξελλών του 1968: σε ευθυγράμμιση με τη νομολογία του Δικαστηρίου και το σχέδιο

του άρθρου 5 της μεταγενέστερα εκδοθείσας Σύμβασης της Ρώμης σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές εννοχές, το τμήμα 4 της Σύμβασης των Βρυξελλών τροποποιήθηκε για να συμπεριλάβει έκτοτε τις συμβάσεις καταναλωτών.

- 22 Δεκεμβρίου 2000: ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις επέφερε δύο σημαντικές αλλαγές: απλουστεύθηκαν οι όροι εφαρμογής του τμήματος 4, ενώ διευρύνθηκε επίσης το πεδίο εφαρμογής του για να συμπεριλάβει τις συμβάσεις οργανωμένων διακοπών.
- 10 Ιανουαρίου 2015: από την ημερομηνία αυτή και μετά, ο κανονισμός Βρυξέλλες I (αριθ. 44/2001/ΕΚ) αντικαθίσταται από τον κανονισμό Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση) (αριθ. 1215/2012/ΕΕ). Ο κανονισμός Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση) εφαρμόζεται στις αγωγές που ασκήθηκαν την ή μετά τη 10η Ιανουαρίου 2015. Ο κανονισμός 44/2001/ΕΚ εξακολουθεί να εφαρμόζεται στις αγωγές που ασκήθηκαν πριν από την εν λόγω ημερομηνία. Ο κανονισμός Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση) εισήγαγε μία σημαντική αλλαγή, και, συγκεκριμένα, επέκτεινε την προστασία των καταναλωτών και στις περιπτώσεις στις οποίες ο έμπορος εδρεύει εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο κανονισμός Ρώμη I

- Η Σύμβαση της Ρώμης του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές εννοχές: η Σύμβαση περιείχε ειδικές διατάξεις σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβάσεις καταναλωτών.
- 17 Ιουνίου 2008: ο κανονισμός Ρώμη I αντικαθιστά τη Σύμβαση της Ρώμης του 1980 και απλουστεύει τους όρους εφαρμογής των διατάξεων σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβάσεις καταναλωτών, σε ευθυγράμμιση με τις αλλαγές που επέφερε ο κανονισμός αριθ. 44/2001 όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία για τις εν λόγω συμβάσεις. Η Σύμβαση της Ρώμης του 1980 εξακολουθεί να εφαρμόζεται στη Δανία δυνάμει του καθεστώτος εξαίρεσης της χώρας από τις πράξεις αστικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του κανονισμού Ρώμη I, καθώς και σε ορισμένα υπερπόντια εδάφη των κρατών μελών τα οποία, σύμφωνα με τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν θεωρούνται εδάφη της ΕΕ. Ο κανονισμός Ρώμη I εφαρμόζεται στις συμβάσεις που συνάπτονται μετά τη 17η Δεκεμβρίου 2009.

Στο μέτρο που δεν έχουν τροποποιηθεί οι διατάξεις των εν λόγω πράξεων, η νομολογία σχετικά με την ερμηνεία διαφόρων διατάξεων παραμένει επίκαιρη.

II. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΙ Ο ΠΑΡΩΝ ΟΔΗΓΟΣ

II. Ζητήματα που καλύπτει ο παρών οδηγός

➔ Συμβάσεις καταναλωτών που καλύπτονται από τον οδηγό

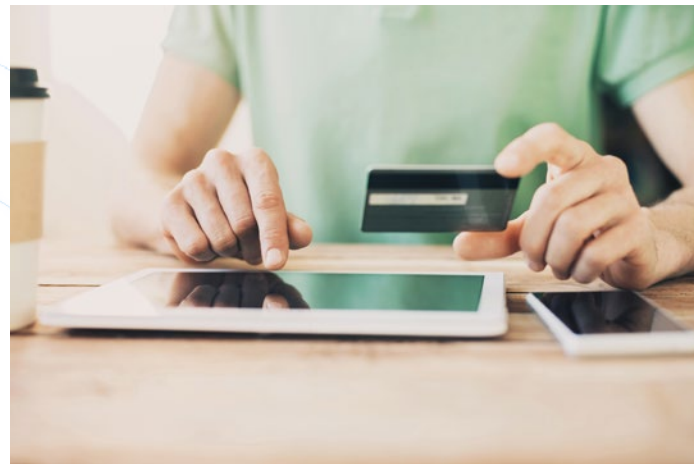
Ο παρών οδηγός αφορά μόνο τις υποθέσεις αστικού και εμπορικού δικαίου, και όχι φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των κανονισμών Βρυξέλλες I και Ρώμη I.

Ο οδηγός επικεντρώνεται μόνο στα ζητήματα του καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων και του εφαρμοστέου δικαίου στις συμβάσεις καταναλωτών με διασυνοριακή διάσταση, τα οποία καλύπτονται από τα συστήματα που καθιερώνουν οι προβλέπονται στους κανονισμούς Βρυξέλλες I και Ρώμη I, και δεν περιλαμβάνει ζητήματα ουσιαστικού δικαίου.

➔ Πώς ορίζεται ο «καταναλωτής» κατά την έννοια του κανονισμού Βρυξέλλες I και του κανονισμού Ρώμη I;

Σύμφωνα τόσο με τον κανονισμό Βρυξέλλες I όσο και με τον κανονισμό Ρώμη I, συμβαλλόμενος σε σύμβαση δικαιούται την ειδική προστασία που παρέχεται στους καταναλωτές αν η σύμβαση έχει συναφθεί για σκοπό που «μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική του δραστηριότητα». Εξάλλου, ενώ για την εφαρμογή του κανονισμού Βρυξέλλες I (κανόνες

περί διεθνούς δικαιοδοσίας) ο καταναλωτής πρέπει να έχει την κατοικία του σε κράτος μέλος της ΕΕ, για την εφαρμογή των κανόνων περί του εφαρμοστέου δικαίου (κανονισμός Ρώμη I) ο καταναλωτής μπορεί να έχει τη συνήθη διαμονή του είτε εντός είτε εκτός της ΕΕ. Το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει τον εν λόγω όρο σε διάφορες υποθέσεις, οι πιο σημαντικές εκ των οποίων παρουσιάζονται κατωτέρω στο τμήμα V.

➔ Ποια είδη εμπορών καλύπτονται από τον παρόντα οδηγό;

Οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας και οι κανόνες περί του εφαρμοστέου δικαίου που καλύπτει ο παρών οδηγός αφορούν συμβάσεις καταναλωτών στις οποίες ο αντισυμβαλλόμενος είναι έμπορος. Συναφώς, ενώ οι κανόνες περί του εφαρμοστέου δικαίου έχουν καθολική εφαρμογή, και επομένως εφαρμόζονται ανεξαρτήτως του τόπου της έδρας του εμπόρου, είτε εντός είτε εκτός της ΕΕ, για τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας η κατάσταση είναι διαφορετική. Συγκεκριμένα, ενώ για τις αγωγές που έχουν ασκηθεί πριν από τις 10 Ιανουαρίου 2015 οι προστατευτικοί κανόνες του κανονισμού Βρυξέλλες I εφαρμόζονται μόνο ως προς τους εμπόρους με έδρα, υποκατάστημα, πρακτορείο ή οποιαδήποτε άλλη εγκατάσταση σε ένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ, για τις αγωγές που έχουν ασκηθεί μετά την ημερομηνία αυτή οι εν λόγω κανόνες εφαρμόζονται ως προς όλους τους εμπόρους, χωρίς να τίθενται απαιτήσεις σχετικά με τον τόπο της έδρας τους.

III. Ποιο δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία να επιληφθεί διαφοράς από σύμβαση καταναλωτή;

→ Όταν ο καταναλωτής είναι ο ενάγων

Σύμφωνα με τον κανονισμό Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση)³, ο καταναλωτής-ενάγων μπορεί να επιλέξει να ασκήσει την αγωγή του είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο οποίο έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενος, εάν ο τελευταίος έχει την έδρα του στην ΕΕ, είτε ανεξαρτήτως του εάν ο αντισυμβαλλόμενος εδρεύει σε κράτος μέλος της ΕΕ ή σε τρίτη χώρα, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του καταναλωτή. Για την πρώτη περίπτωση, ο κανονισμός καθορίζει μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία και αφήνει στο εθνικό δικονομικό δίκαιο του εν λόγω κράτους να υποδείξει το κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο ενώπιον του οποίου θα πρέπει να εναχθεί ο αντισυμβαλλόμενος. Για τη δεύτερη περίπτωση, ο κανονισμός καθορίζει τόσο τη διεθνή δικαιοδοσία όσο και την κατά τόπον αρμοδιότητα, υπό την έννοια ότι ο καταναλωτής μπορεί να ασκήσει αγωγή μόνο στον τόπο της κατοικίας του.

³ Το άρθρο 18 παράγραφος 1 του κανονισμού Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση) ορίζει τα εξής:

1. Αγωγή του καταναλωτή κατά του αντισυμβαλλομένου ασκείται είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενος είτε, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία του αντισυμβαλλομένου, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του καταναλωτή.

→ Όταν ο καταναλωτής είναι ο εναγόμενος

Όταν η αγωγή στρέφεται κατά του καταναλωτή, διεθνή δικαιοδοσία έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την

III. ΠΟΙΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΈΧΕΙ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΝΑ ΕΠΙΛΗΦΘΕΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ;

κατοικία του ο καταναλωτής. Ο κανονισμός⁴ καθορίζει στην περίπτωση αυτή μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία, ενώ το κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο υποδεικνύεται από το εθνικό δικονομικό δίκαιο του κράτους μέλους. Η έκθεση Jenard που συνοδεύει τη Σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 αποσαφηνίζει ότι ο κρίσιμος χρόνος για τον προσδιορισμό της κατοικίας του καταναλωτή είναι ο χρόνος έναρξης της δίκης.

Και στις δύο περιπτώσεις που αναφέρονται ανωτέρω, όταν ο καταναλωτής είναι ο ενάγων ή ο εναγόμενος, ο αντισυμβαλλόμενος δικαιούται να ασκήσει ανταγωγή ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί η κύρια αγωγή⁵.

➔ Όταν υφίσταται συμφωνία παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας

Οι συμβάσεις καταναλωτών μπορεί επίσης να περιέχουν συμφωνίες παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας. Εντούτοις, οι εν λόγω συμφωνίες

⁴ Το άρθρο 18 παράγραφος 2 του κανονισμού Βρυξέλλες I (αναδιατύπωση) ορίζει τα εξής:

2. Αγωγή του αντισυμβαλλομένου κατά του καταναλωτή ασκείται μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.

⁵ Το άρθρο 18 παράγραφος 3 του κανονισμού Βρυξέλλες I (αναδιατύπωση) ορίζει τα εξής:

3. Το παρόν άρθρο δεν θίγει το δικαίωμα άσκησης ανταγωγής ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τμήματος, η κύρια αγωγή.

είναι έγκυρες μόνο εάν πληρούν τους όρους που επιβάλλει το άρθρο 19 του κανονισμού Βρυξέλλες I⁶.

Σύμφωνα με το πρώτο σημείο, τέτοια συμφωνία είναι έγκυρη εάν είναι «μεταγενέστερη της γένεσης της διαφοράς». Η έκθεση Jenard καθιστά σαφές ότι η διαφορά γεννάται «μόλις υπάρξει διαφωνία μεταξύ των μερών σε συγκεκριμένο σημείο και η διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου είναι επικείμενη η προσεχής».

Συμφωνία παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας που συμπεριλαμβάνεται σε σύμβαση καταναλωτή είναι έγκυρη και στην περίπτωση που παρέχει στον καταναλωτή επιπλέον δυνατότητες σχετικά με τα δικαστήρια ενώπιον των οποίων μπορεί να ασκήσει αγωγή, πέραν των δικαστηρίων στα οποία ήδη δικαιούται να προσφύγει (άρθρο 19 σημείο 2).

Τέλος, το σημείο 3 του άρθρου 19 επιτρέπει στα μέρη σύμβασης καταναλωτή να συνάπτουν τέτοιες συμφωνίες παρέκτασης της διεθνούς

⁶ Το άρθρο 19 του κανονισμού Βρυξέλλες I (αναδιατύπωση) ορίζει τα εξής:
Παρέκκληση από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος είναι δυνατή μόνο με συμφωνία:
 1) μεταγενέστερη της γένεσης της διαφοράς· ή
 2) που επιτρέπει στον καταναλωτή να προσφύγει και σε άλλα δικαστήρια εκτός από αυτά που προβλέπονται στο παρόν τμήμα· ή
 3) που έχει συναφθεί μεταξύ καταναλωτή και αντισυμβαλλομένου με κατοικία ή συνήθη διαμονή, κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης, στο ίδιο κράτος μέλος και απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους, εκτός αν το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους απαγορεύει τέτοια συμφωνία.

III. ΠΟΙΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΈΧΕΙ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΝΑ ΕΠΙΛΗΦΘΕΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ;

δικαιοδοσίας όταν αμφότερα έχουν κατοικία ή συνήθη διαμονή στο ίδιο κράτος μέλος και η συμφωνία απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους, εκτός αν το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους απαγορεύει τέτοια συμφωνία. Η πρακτική σημασία της εν λόγω διάταξης είναι εμφανής στην περίπτωση κατά την οποία ο καταναλωτής μεταγκαθίσταται σε άλλο κράτος μέλος μετά τη σύναψη της συμφωνίας παρέκτασης της δικαιοδοσίας.

→ Καθορισμός της έδρας του εμπόρου

Ο κανονισμός Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση) ορίζει (στο άρθρο 63) ότι όταν ο έμπορος είναι εταιρεία ή άλλο νομικό πρόσωπο έχει την κατοικία του στον τόπο στον οποίο η εταιρεία έχει:

- την καταστατική της έδρα· ή
- την κεντρική της διοίκηση· ή
- την κύρια εγκατάστασή της.

Συνεπώς, η εταιρεία έχει κατοικία στην ΕΕ ακόμη και όταν μόνο ένας από τους εν λόγω τόπους βρίσκεται στην ΕΕ.

Όταν έμπορος δεν έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους, αλλά διαθέτει «υποκατάστημα, πρακτορείο ή άλλη εγκατάσταση» σε κράτος μέλος, ο έμπορος θεωρείται, ως προς τις διαφορές τις σχετικές με την εκμετάλλευση του υποκαταστήματος, του πρακτορείου ή της άλλης εγκατάστασης, ότι έχει την κατοικία του στο εν λόγω κράτος μέλος (άρθρο 17 παράγραφος 2).

IV. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ;

IV. Ποιο είναι το εφαρμοστέο δίκαιο στις διαφορές από σύμβαση καταναλωτή;

➔ Περιορισμένη αυτονομία των μερών

Ο κανονισμός Ρώμη I επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη σύμβασης καταναλωτή να επιλέξουν τη νομοθεσία που θα διέπει τα ζητήματα που τυχόν θα προκύψουν σε σχέση με τη σύμβαση, με την επιφύλαξη της εφαρμογής ορισμένων διατάξεων αναγκαστικού δικαίου που σκοπούν στην προστασία του καταναλωτή ως του ασθενέστερου συμβαλλομένου⁷.

⁷ Το άρθρο 6 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού Ρώμη I ορίζει τα εξής:

1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 5 και 7, η σύμβαση που συνάπτει φυσικό πρόσωπο για σκοπό που μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική του δραστηριότητα («ο καταναλωτής») με άλλο πρόσωπο που ενεργεί στο πλαίσιο της άσκησης της επαγγελματικής του δραστηριότητας («ο επαγγελματίας»), διέπεται από το δίκαιο της χώρας όπου ο καταναλωτής έχει τη συνήθη διαμονή του, εφόσον ο επαγγελματίας:

α) ασκεί τις εμπορικές ή επαγγελματικές του δραστηριότητες στη χώρα όπου ο καταναλωτής έχει τη συνήθη διαμονή του· ή
β) με οιοδήποτε μέσο κατευθύνει αυτές τις δραστηριότητές του σε αυτή τη χώρα ή σε διάφορες χώρες μεταξύ των οποίων και η συγκεκριμένη χώρα, και η σύμβαση εμπίπτει στο πεδίο των εν λόγω δραστηριοτήτων.

2. Παρά την παράγραφο 1, τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο σε μια σύμβαση, που πληροί τις απαιτήσεις της παραγράφου 1, σύμφωνα με το άρθρο 3. Η επιλογή αυτή δεν μπορεί, ωστόσο, να έχει ως αποτέλεσμα να στερήσει τον καταναλωτή από την προστασία που του εξασφαλίζουν οι διατάξεις

Συνεπώς, εάν τα συμβαλλόμενα μέρη επιλέξουν ως εφαρμοστέο δίκαιο διαφορετικό από εκείνο της χώρας του καταναλωτή, σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2, θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται ορισμένοι κανόνες του δικαίου της χώρας στην οποία ο καταναλωτής έχει τη συνήθη διαμονή του, και συγκεκριμένα στις εξής περιπτώσεις:

από τις οποίες δεν μπορεί να γίνει παρέκκλιση με συμφωνία, σύμφωνα με το δίκαιο που θα ήταν εφαρμοστέο βάσει της παραγράφου 1 ελλείψει επιλογής.

IV. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ;

- όταν οι κανόνες του δικαίου των συμβάσεων της χώρας στην οποία διαμένει ο καταναλωτής είναι πιο ευνοϊκοί για τον καταναλωτή από εκείνους του εφαρμοστέου δικαίου που έχουν επιλέξει τα μέρη· και
- όταν οι εν λόγω κανόνες του δικαίου των συμβάσεων σκοπούν ειδικά στην προστασία των καταναλωτών και δεν μπορεί να υπάρξει παρέκκλιση από αυτούς με συμφωνία.

→ Δίκαιο που εφαρμόζεται όταν δεν υφίσταται επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου

Όταν τα συμβαλλόμενα μέρη δεν έχουν επιλέξει το εφαρμοστέο δίκαιο, σε ορισμένες περιπτώσεις ο καταναλωτής μπορεί, βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 1, να επωφεληθεί της εφαρμογής του δικαίου της χώρας στην οποία έχει τη συνθήκη διαμονής του. Οι όροι εφαρμογής των εν λόγω κανόνων είναι οι εξής:

- Ο έμπορος:
 - ασκεί τις εμπορικές ή επαγγελματικές του δραστηριότητες στη χώρα όπου ο καταναλωτής έχει τη συνθήκη διαμονής του· ή
 - με οιοδήποτε μέσο κατευθύνει αυτές τις δραστηριότητές του σε αυτή τη χώρα ή σε διάφορες χώρες μεταξύ των οποίων και η συγκεκριμένη χώρα,

- η σύμβαση εμπίπτει στο πεδίο των προαναφερόμενων δραστηριοτήτων.

Το άρθρο 6 του κανονισμού Ρώμη I εφαρμόζεται ανεξαρτήτως του εάν ο έμπορος διατηρεί εγκατάσταση ή όχι στην ΕΕ.

→ Ποιες συμβάσεις δεν καλύπτονται από το άρθρο 6 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού Ρώμη I

Οι εφαρμοστέοι στις συμβάσεις καταναλωτών κανόνες, όπως ορίζονται στο άρθρο 6 παράγραφοι 1 και 2 του κανονισμού Ρώμη I, δεν εφαρμόζονται σε ορισμένους τύπους συμβάσεων, που απαριθμούνται ρητά στο άρθρο 6 παράγραφος 4⁹.

⁹ «α) στη σύμβαση παροχής υπηρεσιών, όταν οι οφειλόμενες στον καταναλωτή υπηρεσίες πρέπει να παρασχεθούν αποκλειστικά σε χώρα άλλη από εκείνη της συνήθους διαμονής του·

β) στη σύμβαση μεταφοράς πλην των συμβάσεων που αφορούν οργανωμένο ταξίδι κατά την έννοια της οδηγίας 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 1990, για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις· γ) τη σύμβαση που αφορά εμπράγματο δικαίωμα επί ακινήτου ή μίσθωση ακινήτου πλην των συμβάσεων που αφορούν δικαίωμα χρήσης ακινήτου υπό καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης κατά την έννοια της οδηγίας 94/47/ΕΚ·

δ) στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνιστούν χρηματοπιστωτικά μέσα και στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απαρτίζουν τους όρους και προϋποθέσεις που διέπουν την έκδοση ή προσφορά στο κοινό και τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς κινητών αξιών καθώς και την κτήση και εξόφληση μεριδίων των

IV. ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ;

→ Τι καλύπτει το εφαρμοστέο δίκαιο;

Το άρθρο 12 του κανονισμού Ρώμη I περιλαμβάνει μη εξαντλητικό κατάλογο των ζητημάτων που διέπονται από το εφαρμοστέο δίκαιο που έχει καθοριστεί σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό. Μεταξύ των ζητημάτων αυτών περιλαμβάνονται τα εξής: η ερμηνεία και η εκπλήρωση της σύμβασης, οι συνέπειες της μη εκπλήρωσης των ενοχών, συμπεριλαμβανομένης της αποζημίωσης, οι διάφοροι τρόποι απόσβεσης των ενοχών και οι συνέπειες της ακυρότητας της σύμβασης.

Ο κανονισμός περιλαμβάνει επίσης κανόνες σύγκρουσης νόμων για τον καθορισμό της ύπαρξης και του κύρους σύμβασης ή διάταξης σύμβασης (άρθρο 10), του τυπικού κύρους σύμβασης (άρθρο 11) και της ανικανότητας (άρθρο 13).

οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες, στον βαθμό που οι δραστηριότητες αυτές δεν αποτελούν παροχή χρηματοπιστωτικής υπηρεσίας-ε) στη σύμβαση που έχει συναφθεί στο πλαίσιο συστήματος το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 παράγραφος 1 στοιχείο η).»

V. Νομολογία

→ Νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η έννοια του «καταναλωτή»

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποσαφίνισε την εν λόγω έννοια κρίνοντας ότι η προστασία παρέχεται στους «τελικούς καταναλωτές για σκοπό ιδιωτικό» (υπόθεση 150/77, *Bertrand*)⁹. Μεταγενέστερα, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η προστασία που παρέχεται στους καταναλωτές καλύπτει μόνο τις συμβάσεις που συνάπτονται από ιδιώτες με σκοπό την κάλυψη των καταναλωτικών τους αναγκών, ενώ δεν καλύπτει εταιρείες ή νομικά πρόσωπα (υπόθεση C-269/95, *Benincasa*). Την προσφερόμενη προστασία μπορεί να επικαλεστεί μόνο ο ίδιος ο καταναλωτής και όχι ενάγων ο οποίος ενεργεί κατά την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητάς του και στον οποίο έχει εκχωρήσει τα δικαιώματά του ο καταναλωτής (υπόθεση C-89/91, *Shearson Lehmann Hutton*). Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια του καταναλωτή πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς και ομοιόμορφα σε ολόκληρη την Ένωση (C-508/12, *Vapenik*).

⁹ Οι υποθέσεις του Δικαστηρίου διατίθενται στον δικτυακό του τόπο, στη διεύθυνση http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/

- Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση, πρέπει να συνεκτιμάται, ιδιαίτερα, ο ορισμός του καταναλωτή σε διαφορετικές πράξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και συγκεκριμένα στον κανονισμό Βρυξέλλες I, τον κανονισμό αριθ. 805/2004, της 21ης Απριλίου 2014, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις και την οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές.
- Το Δικαστήριο κατέληξε στο ακόλουθο συμπέρασμα: *«Λαμβανομένου υπόψη του προβλεπόμενου από τις προαναφερθείσες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σκοπού της προστασίας των καταναλωτών, με τον οποίο επιδιώκεται η αποκατάσταση της ισότητας των συμβαλλομένων στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός καταναλωτή και ενός επαγγελματία, η εφαρμογή των διατάξεων αυτών δεν μπορεί να επεκτείνεται σε πρόσωπα ως προς τα οποία δεν δικαιολογείται η παροχή τέτοιας προστασίας».*
- Ως εκ τούτου, οι ειδικοί κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας και εφαρμοστέου δικαίου σχετικά με τις συμβάσεις που συνάπτουν οι καταναλωτές δεν μπορούν να εφαρμόζονται ούτε επί συμβάσεων που συνάπτονται μεταξύ δύο προσώπων που ασκούν εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες ούτε επί συμβάσεων που συνάπτονται μεταξύ δύο προσώπων που δεν ασκούν εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες (σκέψεις 32 και 33 της ως άνω απόφασης).

Η έννοια της «κατεύθυνσης δραστηριοτήτων»

Η ειδική προστασία που επιφυλάσσουν στους καταναλωτές τόσο ο κανονισμός Βρυξέλλες I (αναδιτύπωση) όσο και ο κανονισμός Ρώμη I παρέχεται εάν ο έμπορος «κατύθυνε τις δραστηριότητές του» στο κράτος μέλος του καταναλωτή κατά την έννοια του άρθρου 17 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του κανονισμού Βρυξέλλες I και του άρθρου 6 παράγραφος 1 του κανονισμού Ρώμη I. Συναφώς, η αιτιολογική σκέψη 24 του κανονισμού Ρώμη I αναφέρεται σε συνέπεια στην ερμηνεία των καθ' ύλην πεδίων εφαρμογής των κανόνων στους κανονισμούς Βρυξέλλες I και Ρώμη I, και συγκεκριμένα όσον αφορά την έννοια της «κατεύθυνσης δραστηριοτήτων». Αυτό σημαίνει ότι η νομολογία που παρουσιάζεται κατωτέρω είναι συναφής τόσο για τα ζητήματα διεθνούς δικαιοδοσίας όσο και για τα ζητήματα εφαρμοστέου δικαίου¹⁰.

Το Δικαστήριο έχει ήδη παράσχει καθοδήγηση σχετικά με την ερμηνεία της έννοιας της «κατεύθυνσης δραστηριοτήτων» προς ορισμένο κράτος μέλος. Στην απόφαση-ορόσημο *Pammer/Alpenhof* (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-585/08 και C-144/09), το Δικαστήριο κλήθηκε να κρίνει αν η δυνατότητα πρόσβασης σε ιστότοπο είναι επαρκής για να διαπιστωθεί

¹⁰ Όταν η σύμβαση συνάπτεται με καταναλωτή στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, ο έμπορος πρέπει να τον πληροφορεί για το γεγονός ότι, με βάση το άρθρο 6 παράγραφος 2 του κανονισμού Ρώμη I, ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί την προστασία την οποία του διασφαλίζουν οι αναγκαστικοί χαρακτήρα διατάξεις του δικαίου που θα είχε εφαρμογή ελλείψει επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου (απόφαση στην υπόθεση C-191/15, *Verein für Konsumenteninformation*).

V. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ότι ο έμπορος έχει κατευθύνει τη δραστηριότητά του στο κράτος μέλος της κατοικίας του καταναλωτή, κατά την έννοια του άρθρου 15 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του κανονισμού Βρυξέλλες Ι.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν αρκεί απλώς η δυνατότητα πρόσβασης στον ιστότοπο σε ορισμένο κράτος μέλος προκειμένου να διαπιστωθεί ότι ο έμπορος κατεύθυνε τις δραστηριότητές του προς το εν λόγω κράτος μέλος. Αντιθέτως, για να υπάρξει τέτοια διαπίστωση, πρέπει να εξεταστεί αν, πριν από την ενδεχόμενη σύναψη σύμβασης με τον καταναλωτή, από τους ιστότοπους και τη συνολική δραστηριότητα του εμπόρου συνάγεται ότι αυτός προτίθεται να συνάψει εμπορικές σχέσεις με καταναλωτές οι οποίοι έχουν την κατοικία τους σε ένα ή πλείονα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και το κράτος της κατοικίας του καταναλωτή αυτού.

Το Δικαστήριο ανέπτυξε έναν κατάλογο κριτηρίων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ένδειξη τέτοιας πρόθεσης:

- ο διεθνής χαρακτήρας της επίμαχης δραστηριότητας,
- η περιγραφή δρομολογίων για τη μετάβαση από ένα ή πλείονα κράτη μέλη στον τόπο εγκατάστασης του εμπόρου,
- η χρήση διαφορετικής γλώσσας ή διαφορετικού νομίσματος από αυτήν ή αυτό που χρησιμοποιείται συνήθως στο κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένος ο έμπορος και η παράλληλη δυνατότητα κράτησης ή επιβεβαίωσης της κράτησης/παραγγελίας στη διαφορετική αυτή γλώσσα,

- η αναγραφή στοιχείων τηλεφωνικής επικοινωνίας συνοδευόμενη από τον κωδικό διεθνούς κλήσης,
- το τμήμα για την παροχή υπηρεσιών ευρετηρίασης στο διαδίκτυο προκειμένου να διευκολυνθεί η δυνατότητα πρόσβασης καταναλωτών που κατοικούν εντός διαφορετικών κρατών μελών στον ιστότοπο του εμπόρου ή στον ιστότοπο του ενδιαμέσου του,
- η χρήση ονομασίας τομέα πρώτου επιπέδου διαφορετικής από αυτήν που αντιστοιχεί στο κράτος μέλος εντός του οποίου είναι εγκατεστημένος ο έμπορος και
- η μνεία διεθνούς πελατείας αποτελούμενης από πελάτες που έχουν την κατοικία τους σε διαφορετικά κράτη μέλη.
- Αντίθετα, τα ακόλουθα στοιχεία δεν συνιστούν επαρκή απόδειξη τέτοιας πρόθεσης:
- απλώς, η εντός του κράτους μέλους κατοικίας του καταναλωτή δυνατότητα πρόσβασης στον ιστότοπο του εμπόρου ή στον ιστότοπο του ενδιαμέσου του, ή
- η αναγραφή ηλεκτρονικής διεύθυνσης ή άλλων στοιχείων επικοινωνίας, ή
- η χρήση της γλώσσας ή του νομίσματος που χρησιμοποιούνται συνήθως στο κράτος μέλος εντός του οποίου είναι εγκατεστημένος ο έμπορος.

Στην υπόθεση *Mühlleitner* (C-190/11) το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν είναι απαραίτητο να έχει συναφθεί η σύμβαση εξ αποστάσεως, καίτοι το στοιχείο αυτό μπορεί να συνεκτιμηθεί κατά την εξέταση όλων των σχετικών στοιχείων που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί εάν ο έμπορος κατευθύνει δραστηριότητες προς συγκεκριμένο κράτος μέλος.

Στην απόφαση *Emrek* (C-218/12), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 15 παράγραφος 1 στοιχείο γ) του κανονισμού Βρυξέλλες I [άρθρο 17 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της αναδιατυπωμένης έκδοσης] δεν απαιτεί την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ του ιστότοπου και της σύναψης της σύμβασης. Πάντως, η ύπαρξη τέτοιας συνάφειας αποτελεί ένδειξη ότι η οικεία σύμβαση συνδέεται με εμπορική ή επαγγελματική δραστηριότητα που κατευθύνεται προς το κράτος μέλος της κατοικίας του καταναλωτή.

→ Επιλεγμένη εθνική νομολογία

Γαλλία

Με την απόφασή του της 12ης Ιουλίου 2005 (1ο πολιτικό τμήμα, 12 Ιουλίου 2005, αριθ. 02-13960), το Cour de Cassation (Ακυρωτικό Δικαστήριο) διευκρίνισε την έννοια των «απαραίτητων για την κατάρτιση της συμβάσεως πράξεων» του άρθρου 13 παράγραφος 3 στοιχείο β) της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

Το δικαστήριο εξέτασε την περίπτωση ενός καταναλωτή εγκατεστημένου στη Γαλλία ο οποίος, ανταποκρινόμενος σε μια διαφήμιση δημοσιευθείσα σε εφημερίδα της εν λόγω χώρας για την πώληση ενσώματων κινητών εκ μέρους εταιρείας με έδρα σε άλλη χώρα, και συγκεκριμένα τη Γερμανία, απάντησε στην ειδικά πραγματοποιηθείσα προσφορά προβαίνοντας σε μετρήσεις προς τον σκοπό της κατάρτισης των σχεδίων και της προσφοράς, κατάρτιση που αποτελούσε απαραίτητο προαπαιτούμενο της σύμβασης, και αποφάνθηκε ότι η ανταπόκριση αυτή συνιστά «απαραίτητη για την κατάρτιση της συμβάσεως πράξη» κατά την έννοια του άρθρου 13 παράγραφος 3 στοιχείο β) της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968, αναγνωρίζοντας διεθνή δικαιοδοσία στο δικαστήριο του τόπου της κατοικίας του καταναλωτή, στον βαθμό που η εν λόγω ανταπόκριση νοείται ως πράξη εκδήλωσης της βούλησης του καταναλωτή να ανταποκριθεί εμπράκτως στη διαφήμιση.

Ως εκ τούτου, ως «απαραίτητες για την κατάρτιση της συμβάσεως πράξεις» κατά την έννοια του άρθρου 13 παράγραφος 3 στοιχείο β) δεν νοούνται μόνο οι πράξεις που οδηγούν άμεσα στη σύναψη της σύμβασης, **αλλά και πράξεις που πραγματοποιούνται πριν από την αποδοχή της σύμβασης, εφόσον αποδεικνύουν τη βούληση του καταναλωτή να ανταποκριθεί στην ειδικά πραγματοποιηθείσα προσφορά και αποτελούν απαραίτητο προαπαιτούμενο για τη σύναψη της σύμβασης.**

Όσον αφορά τη σύμβαση του 1980 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενочές, το Cour de Cassation έκρινε ότι, ελλείψει ρητής

V. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου από τα συμβαλλόμενα μέρη, εφαρμόζεται το γαλλικό δίκαιο όταν η πώληση κατ' οίκον πραγματοποιήθηκε στην οικία του Γάλλου καταναλωτή (1ο πολιτικό τμήμα, 12 Ιουλίου 2005, αριθ. 02-16915).

Το δικαστήριο τόνισε ότι η οικεία σύμβαση αφορούσε την παροχή υπηρεσιών και ότι ο ενάγων είχε προσεγγιστεί υπό την ιδιότητά του του καταναλωτή στην οικία του στη Γαλλία, όπου και υπέγραψε τη σύμβαση. Στο μέτρο που τα μέρη δεν είχαν επιλέξει ρητά ως εφαρμοστέο το γερμανικό δίκαιο, εφαρμοστέο ήταν, σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 3 της Σύμβασης της Ρώμης, το γαλλικό δίκαιο, το οποίο ορίζει τα εξής: *«Αν από το σύνολο των περιστάσεων της υπόθεσης προκύπτει ότι η σύμβαση, ελλείψει επιλογής δικαίου, εμφανώς συνδέεται στενότερα με χώρα άλλη από εκείνη που ορίζεται στις παραγράφους 1 ή 2, εφαρμόζεται το δίκαιο αυτής της άλλης χώρας».*

Ως εκ τούτου, **το Cour de Cassation ακολουθεί στην απόφαση αυτή μια συστατική ερμηνεία του πώς πρέπει να εκδηλώνεται η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου. Επιβάλλει την ύπαρξη «ρητής» επιλογής**, ενώ το άρθρο 3 στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 5 παράγραφος 3 επιτρέπει και την επιλογή που *«συνάγεται με βεβαιότητα από τις διατάξεις της σύμβασης ή τα δεδομένα της υπόθεσης».* Ως προς το ζήτημα αυτό, ο κανονισμός Ρώμη Ι της 17ης Ιουνίου 2008 περιόρισε τη δυνατότητα επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου στις συμβάσεις καταναλωτών (άρθρο 6), με σκοπό την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών.

Γερμανία

Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο (BGH), απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 2017, αριθ. υπόθεσης: IX ZR 67/16

Η προέλευση των κεφαλαίων δεν έχει σημασία για το ζήτημα του εάν ένα φυσικό πρόσωπο συνάπτει σύμβαση για τον σκοπό εμπορικών ή επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Σε αντίθετη περίπτωση, σπάνια θα μπορούσε να θεμελιωθεί διεθνής δικαιοδοσία επί σύμβασης καταναλωτή, καθώς στην πλειονότητα των περιπτώσεων τα χρησιμοποιούμενα κεφάλαια προέρχονται από εμπορικές δραστηριότητες. Η μεταγενέστερη σύναψη σύμβασης μεταξύ καταναλωτή και εμπόρου δεν απαιτείται να έχει ως αιτία τις δραστηριότητες του εμπόρου που κατευθύνονταν στο κράτος μέλος του καταναλωτή. Τα δικαστήρια του κράτους του καταναλωτή δεν στερούνται τη διεθνή δικαιοδοσία τους επί της σύμβασης καταναλωτή στην περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή εκχωρήσει τα δικαιώματά του από τη σύμβαση σε τρίτο.

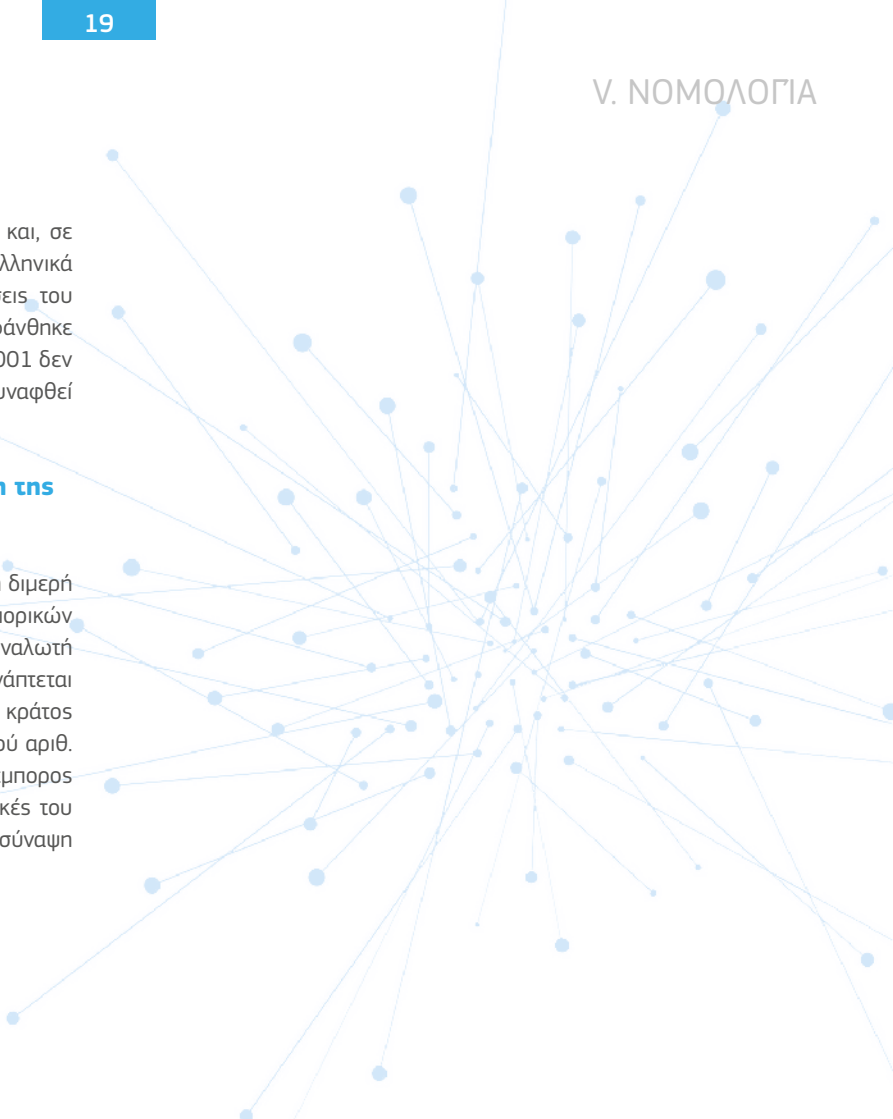
Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο (BGH), απόφαση της 24ης Απριλίου 2013, αριθ. υπόθεσης: XII ZR 10/10

Η εν λόγω απόφαση εκδόθηκε σε υπόθεση στην οποία Ολλανδός καταναλωτής συνήψε σύμβαση για την ενοικίαση ενός τροχόσπιτου. Ο καταναλωτής πληροφορήθηκε την ύπαρξη της επιχείρησης του εμπόρου μέσω της αρχικής σελίδας του ιστότοπου του τελευταίου, στην οποία περιέχεται περιγραφή του δρομολογίου από τα σύνορα των Κάτω

Χωρών στις εγκαταστάσεις του εμπόρου στη Γερμανία, καθώς και, σε διάφορα σημεία, η ένδειξη: «*Wij spreken Nederlands!*» (στα ελληνικά «μιλάμε ολλανδικά»). Η σύμβαση συνάφθηκε στις εγκαταστάσεις του Γερμανού εμπόρου. Το Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι για την εφαρμογή του άρθρου 15 του κανονισμού αριθ. 44/2001 δεν απαιτείται η σύμβαση μεταξύ καταναλωτή και εμπόρου να έχει συναφθεί εξ αποστάσεως.

Ομοσπονδιακό Ανώτατο Δικαστήριο (BGH), απόφαση της 30ής Μαρτίου 2006, αριθ. υπόθεσης: VII ZR 249/04

Στην περίπτωση που έμπορος συνδέεται με καταναλωτή με βάση διμερή σύμβαση παροχής υπηρεσιών για την ανάπτυξη εμπορικών ή επαγγελματικών δραστηριοτήτων στο κράτος μέλος του καταναλωτή για πρώτη φορά, η εν λόγω σύμβαση παροχής υπηρεσιών δεν συνάπτεται αναφορικά με εμπορικές ή επαγγελματικές δραστηριότητες στο κράτος μέλος του καταναλωτή σύμφωνα με το άρθρο 15 του κανονισμού αριθ. 44/2001. Το άρθρο 15 του κανονισμού αριθ. 44/2001 απαιτεί ο έμπορος να έχει ήδη ασκήσει ή κατευθύνει τις εμπορικές ή επαγγελματικές του δραστηριότητες στο κράτος μέλος του καταναλωτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης με τον καταναλωτή.

VI. Συνολικά συμπεράσματα

Το δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής κατά εμπόρου σε σχέση με σύμβαση καταναλωτή πρέπει να προβεί στην εξής ανάλυση:

Διεθνής δικαιοδοσία

→ Αφορά η διαφορά σύμβαση καταναλωτή κατά την έννοια του άρθρου 17 του κανονισμού αριθ. 1215/2012;

Αν ΝΑΙ, εμπίπτει στη διεθνή δικαιοδοσία μου βάσει του τμήματος 4 του κανονισμού αριθ. 1215/2012;

→ Υφίσταται συμφωνία παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας η οποία να πληροί του όρους του άρθρου 19;

→ Ναι. Το δικαστήριο εξετάζει εάν ο εναγόμενος (έμπορος) ενάγεται στο αρμόδιο δικαστήριο βάσει της συμφωνίας παρέκτασης της δικαιοδοσίας.

→ Όχι. Ανατρέξτε στο άρθρο 18 και ελέγξτε αν το δικαστήριο μπορεί να διαπιστώσει ότι ο εναγόμενος (έμπορος) ενάγεται στον τόπο όπου διαθέτει την έδρα του· ή στον τόπο στον οποίο έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.

ΟΧΙ:

Εμπίπτει στη διεθνή δικαιοδοσία μου βάσει άλλων κανόνων του κανονισμού αριθ. 1215/2012;

Εφαρμοστέο δίκαιο

→ Ποιο είναι το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβάσεις καταναλωτών;

1 - Πρόκειται για σύμβαση καταναλωτή κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 1;

ΝΑΙ:

Υπό τον όρο ότι πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις

→ η σύμβαση έχει συναφθεί μεταξύ καταναλωτή (φυσικό πρόσωπο που ενεργεί για σκοπό που μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική του δραστηριότητα)

→ και επαγγελματία (άλλο πρόσωπο που ενεργεί στο πλαίσιο της άσκησης της επαγγελματικής του δραστηριότητας).

και

→ πληρούται μία από τις πρόσθετες προϋποθέσεις του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχεία α) ή β):

→ ο επαγγελματίας ασκεί τις δραστηριότητές του στη χώρα της συνήθους διαμονής του καταναλωτή

ή

→ ο επαγγελματίας κατευθύνει τις δραστηριότητές του στη χώρα της συνήθους διαμονής του καταναλωτή (μόνο σε αυτή τη χώρα ή σε διάφορες χώρες μεταξύ των οποίων και η συγκεκριμένη χώρα)

ΟΧΙ:

Αν υφίσταται σύμβαση μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 1, αλλά δεν πληρούται καμία από τις πρόσθετες προϋποθέσεις του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχεία α) ή β), ανατρέξτε στα άρθρα 3 και 4 του κανονισμού Ρώμη I προκειμένου να προσδιορίσετε το εφαρμοστέο δίκαιο.

Εάν η απάντηση στην ερώτηση 1 είναι «ναι», μεταβείτε στην ερώτηση 2.

VI. ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

2 - Περιλαμβάνεται ρήτρα επιλογής δικαίου στη σύμβαση;

ΝΑΙ

→ Το δικαστήριο εφαρμόζει το επιλεγμένο δίκαιο — άρθρο 6 παράγραφος 2 του κανονισμού Ρώμη I.

→ Ωστόσο, εάν υφίστανται διατάξεις του δικαίου που θα ήταν εφαρμοστέο ελλείψει επιλογής από τις οποίες δεν μπορεί να γίνει παρέκκλιση με συμφωνία, εφαρμόζονται οι εν λόγω ειδικές διατάξεις.

ΟΧΙ:

Το δικαστήριο εφαρμόζει το δίκαιο της χώρας στην οποία ο καταναλωτής έχει τη συνήθη διαμονή του — άρθρο 6 παράγραφος 1 του κανονισμού Ρώμη I.

Επικοινωνήστε με την ΕΕ (ή ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΕ)

Αυτοπροσώπως (ή ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ)

Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν εκατοντάδες κέντρα πληροφόρησης Europe Direct. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πλησιέστερου σε σας κέντρου στον δικτυακό τόπο https://europa.eu/european-union/contact_el

Τηλεφωνικά ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (ή ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΑ Ή ΜΕΣΩ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΥ)

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που απαντά στις ερωτήσεις σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτήν την υπηρεσία:

- καλώντας ατελώς τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (ορισμένα δίκτυα τηλεφωνίας ενδέχεται να χρεώνουν τις κλήσεις αυτές),
- καλώντας τον αριθμό +32 22999696 ή
- μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τον δικτυακό τόπο https://europa.eu/european-union/contact_el

Βρείτε πληροφορίες σχετικά με την ΕΕ (ή ΒΡΕΙΤΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΕ)

Στο διαδίκτυο (ή ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

Πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ είναι διαθέσιμες στον δικτυακό τόπο Europa: https://europa.eu/european-union/index_el

Στις εκδόσεις της ΕΕ (ή ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ)

Μπορείτε να τηλεφορτώσετε ή να παραγγείλετε δωρεάν και επί πληρωμή εκδόσεις της ΕΕ στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://publications.europa.eu/el/publications>. Μπορείτε να ζητήσετε πολλαπλά αντίγραφα δωρεάν εκδόσεων επικοινωνώντας με την υπηρεσία Europe Direct ή με το τοπικό σας κέντρο πληροφόρησης (βλ. https://europa.eu/european-union/contact_el).

Στη νομοθεσία της ΕΕ και σε σχετικά έγγραφα (ή ΣΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΣΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ)

Για πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου της ενωσιακής νομοθεσίας από το 1952 σε όλες τις επίσημες γλώσσες, μεταβείτε στον δικτυακό τόπο EUR-Lex, στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://eur-lex.europa.eu>

Στα δημόσια δεδομένα από την ΕΕ (ή ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ)

Η Πύλη Δημόσιων Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://data.europa.eu/euodp/el>) παρέχει πρόσβαση σε σύνολα δεδομένων από την ΕΕ. Τα δεδομένα μπορούν να τηλεφορτωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν δωρεάν, τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς.

